

Met een schone lei beginnen

Onderzoek naar schulden bij slachtoffers van seksuele uitbuiting

Inclusief: Tips en adviezen voor (schuld)hulpverleners

Milou Covers
Joost van Ballegooijen

Met een schone lei beginnen

Onderzoek naar schulden bij slachtoffers
van seksuele uitbuiting

Centrum Kinderhandel en Mensenhandel (CKM)
Defence for Children – ECPAT

Milou Covers
Joost van Ballegooijen

Alle rechten voorbehouden. Behoudens de door de Auteurswet 1912 gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden veeelvoudigd (waaronder het opslaan in een geautomatiseerd gegevensbestand) of openbaar gemaakt, op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur(s), redacteur(en) en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten of onvolkomenheden.

© Defence for Children – ECPAT | 2025

Inhoudsopgave

1.	Inleiding.....	6
1.1	Huidige wet- en regelgeving	6
1.2	Probleemstelling.....	8
1.3	Doel van dit project	8
2.	Literatuuronderzoek	11
2.1	Bevindingen	11
2.1.1	Oorzaken van schulden na seksuele uitbuiting	11
2.1.2	Gevolgen van schulden na uitbuiting	12
3.	Actieonderzoek.....	15
3.1	Methode	15
3.1.2	Deelnemers	15
3.2	Bevindingen	15
3.2.1	Ervaringen van stakeholders	15
3.2.2	Signalering door schuldeisers.....	16
3.2.3	Schadevergoeding en schadeloosstelling	17
3.2.4	Schuldhelpverlening.....	18
3.3	Conclusie	20
4.	Aanbevelingen.....	22
5.	Literatuur	26
	Colofon	28

1. Inleiding

Seksuele uitbuiting treft naar schatting 5.000 slachtoffers per jaar, waaronder veel adolescenten en jongvolwassenen.¹ Seksuele uitbuiting vindt plaats wanneer iemand gedwongen wordt tot het verlenen van seksuele diensten tegen betaling in de vorm van geld of andere vergoedingen, waarbij de verdiensten (grotendeels) naar de uitbouter gaan.

Slachtoffers worden emotioneel en fysiek getekend door dit geweld, en blijven veelal ook met een bijkomende last van schulden achter. Seksuele uitbuiting gaat namelijk vaak gepaard met financieel geweld en criminele uitbuiting. Recent onderzoek van het Centrum tegen Kinderhandel en Mensenhandel (CKM)² naar criminele uitbuiting bevestigt dat opnieuw: twintig procent van de eerstelijns-professionals die deelnamen aan dit onderzoek, zagen (vermoedelijke) slachtoffers die zowel seksueel als crimineel werden uitgebuit. Slachtoffers geven bijvoorbeeld gedwongen hun pinpas af die wordt gebruikt bij witwaspraktijken, en daders sluiten leningen en abonnementen af op naam van het slachtoffer. Ook voertuigen worden op hun naam gezet, waarna er op die voertuigen boetes binnenkomen. Ook uit het onderzoek naar armoede en schulden bij geweld in afhankelijkheidsrelaties blijkt dat mensen die slachtoffer zijn van mensenhandel veel schulden en andere financiële problemen overhouden aan een periode van uitbuiting.³

De schulden die door dergelijke praktijken van seksuele uitbuiting ontstaan, zijn buiten de schuld van het slachtoffer ontstaan, maar zij worden er in de praktijk wel mee opgezadeld. In dit project zoeken we naar wegen om deze schulden kwijt te schelden of afbetaald te krijgen, zodat slachtoffers met een schone lei kunnen werken aan hun toekomst.

1.1 Huidige wet- en regelgeving

Het Verdrag van de Raad van Europa inzake bestrijding van mensenhandel bepaalt dat slachtoffers van uitbuiting recht hebben op schadevergoeding (artikel 15.4).⁴ In Nederland kunnen slachtoffers van mensenhandel op verschillende manieren een schadevergoeding krijgen, zoals beschreven in de Wegwijzer Mensenhandel⁵:

---

1 WODC, 2021

2 CKM, 2022

3 Bekken, 2018

4 Zie <https://wetten.overheid.nl/BWBV0004138/2010-08-01>

5 Zie [Wegwijzer Mensenhandel](#)

“Via het strafproces tegen de verdachte: Het slachtoffer kan zich als benadeelde partij voegen in het strafproces en een vordering indienen tegen de verdachte. Ook kan de rechter een schadevergoedingsmaatregel opleggen.”

Via deze weg kan het slachtoffer dus een schadevergoeding krijgen wanneer de verdachte schuldig wordt bevonden. Echter, door gebrek aan bewijs worden zaken van mensenhandel echter in toenemende mate gesept. Waar in 2016 zo'n 27% van de zaken in een technisch sepot eindigde, is dit in 2019 maar liefst 41%.⁶ Als zaken niet voor de rechter komen, is er geen mogelijkheid voor slachtoffers om via deze weg schadevergoeding aan te vragen. Maar ook als dit wel gebeurt, blijkt uit onderzoek van Fairwork dat in veel gevallen van arbeidsuitbuiting de schadevergoeding tijdens het strafproces niet wordt aangevraagd of toegekend.⁷ Bovendien is de aangiftebereidheid van minderjarige slachtoffers van mensenhandel laag. Zelfs wanneer wel aangifte wordt gedaan, blijkt slechts een derde van de slachtoffers een vordering benadeelde partij in te dienen.⁸

“Via een civiele procedure: Het slachtoffer kan via een civiele procedure bij de burgerlijk rechter de schade op de verdachte verhalen wanneer de rechter in het strafproces geen schadevergoedingsmaatregel oplegt of wanneer er sprake is van vrijspraak of een sepot.”

Naast het gegeven dat deze optie volgt op een sepot of vrijspraak in het strafproces, heeft deze optie meerdere nadelen voor het slachtoffer. Knelpunten bij het voeren van een civiele procedure zijn angst voor en daadwerkelijke confrontatie met de dader op de zitting, angst voor represailles van de dader en emotionele belasting vanwege de bewijslevering en procesvoering.⁹ Een ander nadeel van de civiele procedure is dat het slachtoffer zelf verantwoordelijk is voor de uitbetaling van de schadevergoeding, wanneer deze wordt toegewezen. Dat is uiteraard een zeer onwenselijke situatie in het geval van uitbuiting.

“Via een uitkering van het Schadefonds Geweldsmisdrijven: Het slachtoffer kan een eenmalige uitkering aanvragen bij het Schadefonds Geweldsmisdrijven (SGM). Dit als financiële tegemoetkoming voor de schade. Deze uitkering kan variëren van €1.000 tot maximaal €35.000.”

---

6 Nationaal Rapporteur, 2021

7 Heemskerk & Willemsen, 2013

8 Heemskerk & Willemsen, 2013

9 WODC, 2012

De uitkering kan zijn voor materiële schade (zoals medische kosten of kosten voor beschadigde kleding) en immateriële schade (vanwege een psychisch trauma). Het betreft hier niet direct het afbetalen van schulden die ontstaan zijn door financieel geweld en criminele uitbuiting, bijvoorbeeld door een telefoonabonnement. Bij het aanvragen van een schadevergoeding bij het Schadefonds Geweldsmisdrijven hoeft geen sprake te zijn van een rechtszaak of veroordeling. Een commissie beoordeelt de aannemelijkheid en kan hiervoor helpen informatie te verzamelen bij bijvoorbeeld de politie, het Openbaar Ministerie of de hulpverlening. Echter vereist dit fonds objectief bewijs van het misdrijf, wat in de praktijk veelal om een bewijs van aangifte vraagt. Voor slachtoffers die geen aangifte hebben gedaan, is deze optie daarom minder toegankelijk.

Hieruit volgt dat schuldhulpverlening het meest toegankelijke alternatief is voor de meeste slachtoffers, met name wanneer er geen aangifte wordt gedaan. In 2017 adviseerde de Raad Volksgezondheid en Samenleving (RVS) om schuldenaren van schulden in het algemeen zoveel mogelijk te ontzorgen.¹⁰ Het rapport Van Schuld naar Schone Lei kijkt hierop terug en concludeert dat er nu meer oog is voor maatwerk en sociaal ontzorgen, maar dat er ook nog uitdagingen zijn om onder andere te komen tot een zorgplicht in het collectieve belang.¹¹ Zo blijken er veel ontwikkelingen te zijn geweest bij schuldeisers en gaat schuldhulpverlening meer richting maatwerk en sociaal ontzorgen, hoewel dit bij overheidsorganisaties nog lastig lijkt.

1.2 Probleemstelling

In theorie kunnen slachtoffers schadeloos worden gesteld, wanneer het slachtofferschap met financieel gewin voor de dader aantoonbaar kan worden gemaakt. In de praktijk gebeurt dit echter zelden. De verantwoordelijkheid voor de afhandeling van de schulden, die door de uitbuiting zijn opgebouwd, blijken in de praktijk volledig bij slachtoffers te liggen. Met schuldhulpverlening kunnen schulden afgelost worden, maar hiermee wordt het slachtoffer gezien als verantwoordelijke, met alle gevolgen en consequenties van dien.

1.3 Doel van dit project

Dit project dient als een eerste stap richting het begrijpen en aanpakken van de uitdagingen die deze bijzonder kwetsbare groep tegenkomt bij het herwinnen van hun financiële zelfstandigheid en het opbouwen van een leven na uitbuiting. Binnen dit project worden kennis en ervaringen uit het werkveld vergaard, om als

---

¹⁰ RVS, 2017

¹¹ RVS, 2022

basis te dienen voor beleidsvorming, preventie en effectieve hulpverlening aan slachtoffers van seksuele uitbuiting met schulden.

Het eerste deel van het project bestaat uit een literatuuronderzoek. Het tweede deel is een actieonderzoek, waarin via bijeenkomsten met onder anderen slachtofferadvocaten, (schuld)hulverleners, politie, Openbaar Ministerie en schuldeisers de mogelijkheden, knelpunten en kansen voor schadeloosstelling na seksuele uitbuiting in kaart worden gebracht.

De volgende hoofdvraag staat in dit project centraal:

Welke mogelijkheden en knelpunten bestaan er om slachtoffers schadeloos te stellen voor schulden die binnen de situatie van uitbuiting zijn ontstaan?

2. Literatuuronderzoek

Het literatuuronderzoek heeft als doel om inzicht te verkrijgen in de oorzaken en gevolgen van schulden die voortkomen uit seksuele uitbuiting. Uit onderzoeken en rapporten trachten we te achterhalen hoe dergelijke schulden de levens van slachtoffers van seksuele uitbuiting tekenen, zelfs nadat de uitbuiting gestopt is. Door dit literatuuronderzoek hopen we:

1. Inzicht te verkrijgen in de specifieke oorzaken van schulden na seksuele uitbuiting,
2. De gevolgen van schulden op de levens van slachtoffers te analyseren, met nadruk op de obstakels bij het herstellen en opnieuw vormgeven van hun leven.

2.1 Bevindingen

2.1.1 Oorzaken van schulden na seksuele uitbuiting

Verschillende factoren dragen bij aan het ontstaan van schulden tijdens en na seksuele uitbuiting. Vanuit het onderzoek Geld en Geweld door Fier¹² kan een kader gevormd worden van de vier belangrijkste oorzaken van schulden na seksuele uitbuiting:

Financieel geweld: Binnen geweld in afhankelijkheidsrelaties, zoals seksuele uitbuiting, speelt financieel geweld een cruciale factor is bij het ontstaan van schulden. Om dwang uit te oefenen, creëren uitbuiters een situatie waarin slachtoffers geen zeggenschap hebben over hun eigen inkomsten en uitgaven.¹³ Dit maakt hen afhankelijk van hun uitbuiters. Vormen van financieel geweld zijn onder andere het verminderen van de toegang tot geld en rekeningen, het opzettelijk veroorzaken van schulden, of een negatieve invloed uitoefenen op het werk of de opleiding van het slachtoffer.

Criminele uitbuiting: Uit onderzoeken van het Centrum tegen Kinderhandel en Mensenhandel (CKM) blijkt bovendien dat slachtoffers van seksuele uitbuiting regelmatig (onbewust) worden ingezet als katvanger of geldezel, of op andere manieren crimineel worden uitgebuit.¹⁴ Ook hierdoor kunnen schulden ontstaan die op naam van het slachtoffer komen, zoals boetes voor auto's die op hun naam staan, of wanbetalingen van telefoonabonnementen.

---

¹² Bekken, 2018

¹³ Van Gelder et al., 2021

¹⁴ CKM, 2022

Financiële problemen als risicofactor: Uit verschillende onderzoeken komen financiële problemen en armoede naar voren als risicofactor voor seksuele uitbuiting. Zo maken armoede en een laag opleidingsniveau personen kwetsbaar voor uitbuiting, wanneer een uitbouter een beter leven belooft.¹⁵ Interviews met slachtoffers¹⁶ illustreren tevens hoe sommige slachtoffers door geldproblemen startten met sekswerk, wat vervolgens leidde tot seksuele uitbuiting. Lage financiële geletterdheid kan het bovendien nog complexer maken voor een slachtoffer om na de uitbuiting schulden af te betalen en een stabiel leven op te bouwen.

Ontsnappen aan geweld: Wanneer een slachtoffer aan het geweld kan ontsnappen, kunnen schulden verder oplopen. Ervaringen van slachtoffers wijzen met name op administratieve knelpunten, zoals problemen met de belastingdienst wanneer de uitbouter en slachtoffer toeslagpartners zijn, of kosten en oplopende boetes door wisselende verblijfplaatsen.¹⁷ Verder blijkt uit internationaal onderzoek dat slachtoffers van geweld financiële problemen kunnen oplopen wanneer zij zorgkosten voor de verwondingen of psychische schade die zij door het geweld hebben opgelopen, niet kunnen betalen.¹⁸

2.1.2 Gevolgen van schulden na uitbuiting

Terwijl de oorzaken van deze schulden door seksuele uitbuiting weliswaar verschilt van schulden die niet aan geweld gerelateerd zijn, lijken de gevolgen vaak opvallend gelijk te zijn.

Mentale gezondheid: Uit een enquête onder Nederlandse volwassenen, blijkt dat het risico op mentale problemen samenhangt met de complexiteit van schulden, waarbij schulden die moeilijk af te betalen zijn zorgen voor psychische klachten. Anderzijds bleek ook dat mensen met meer psychische klachten meer moeite hebben om schulden af te betalen.¹⁹ Specifiek voor slachtoffers van geweld in afhankelijkheidsrelaties laat internationaal onderzoek zien dat de financiële afhankelijkheid van de pleger het risico op een post-traumatische stressstoornis en depressie vergroot.²⁰

---

15 Albanese et al., 2022

16 Bekken, 2018

17 Bekken, 2018

18 Albanese et al., 2022

19 Ten Have et al, 2021

20 Sauber & O'Brien, 2020

Fysieke gezondheid: Dat schulden ook gevolgen hebben voor de fysieke gezondheid, blijkt uit onderzoek onder 8.400 Amerikaanse jongvolwassenen. Dit onderzoek toont een verband aan tussen hoge schulden en lagere algemene gezondheid, alsmede een hogere bloeddruk.²¹ Het rapport 'Van Schuld naar Schone Lei'²² meldt dat mensen met schulden gemiddeld zelfs eerder overlijden dan mensen zonder schulden. Ander onderzoek laat zien dat Nederlanders hogere zorgkosten hebben na het ontstaan van problematische schulden.²³

Sociaal welzijn: Ook de sociale isolatie die direct of indirect door de uitbuiting wordt veroorzaakt, kan het oplossen van financiële problemen belemmeren. Uit onderzoek naar voormalig slachtoffers van partnergeweld, blijkt tevens dat dit gebrek aan een sociaal netwerk kan zorgen voor afhankelijkheid van uitkeringen en moeite om werk te vinden.²⁴

Financiële onafhankelijkheid: Wanneer de seksuele uitbuiting stopt, is de financiële onafhankelijkheid nog niet teruggewonnen. Voor slachtoffers van seksuele uitbuiting die een post-traumatische stressstoornis of een stemmingsstoornis ontwikkelen, kan het zeer moeilijk zijn financiële problemen op te lossen, vooral wanneer deze problemen het slachtoffer confronteren met de traumatische herinneringen. Wereldwijd onderzoek laat zien dat ernstigere vormen van geweld in afhankelijkheidsrelaties samen hangen met verminderde toegang tot financiële hulpverlening voor vrouwelijke slachtoffers.²⁵

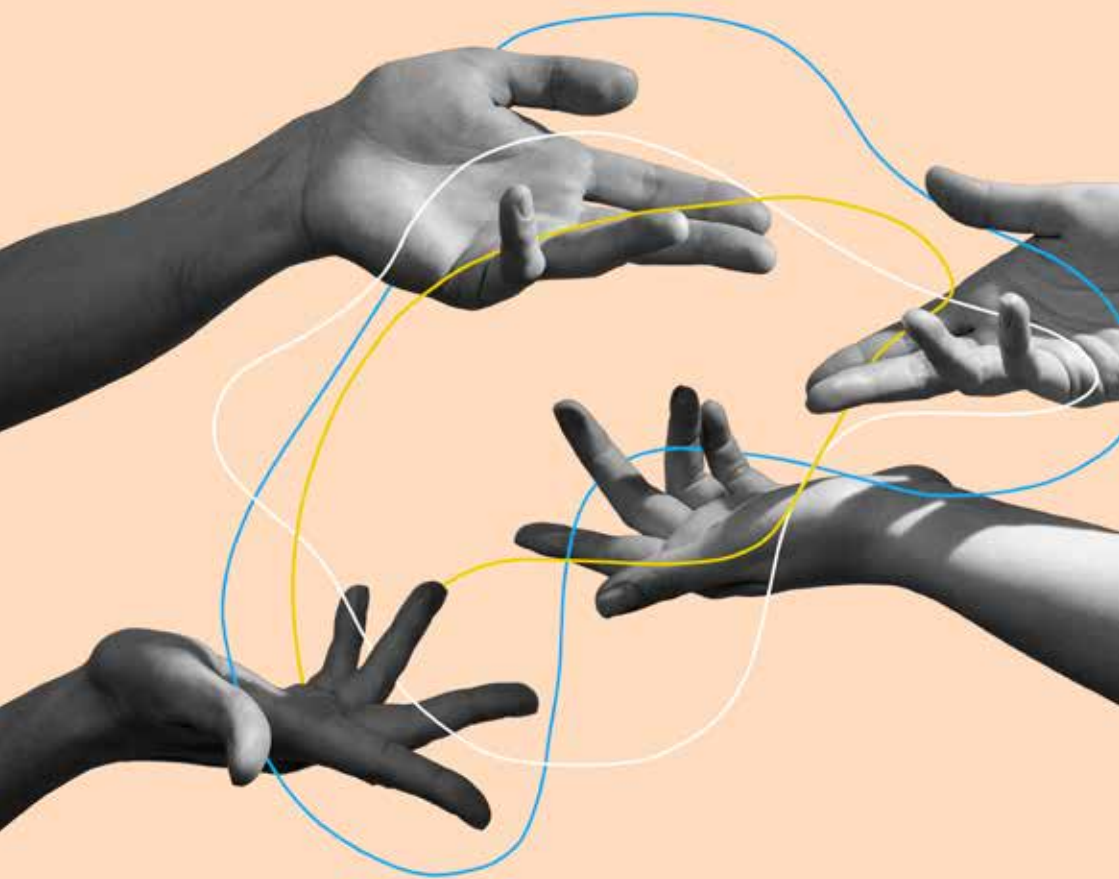
21 Sweet et al., 2013

22 RVS, 2022

23 Roos et al., 2021

24 Peled & Krigel, 2016

25 McDougal et al., 2019

3. Actieonderzoek

3.1 Methode

In het actieonderzoek zijn relevante stakeholders uitgenodigd voor drie bijeenkomsten, waarin de knelpunten en kansen voor schadeloosstelling van slachtoffers van seksuele uitbuiting werden besproken.

3.1.2 Deelnemers

Voor de bijeenkomsten zijn stakeholders uitgenodigd die betrokken zijn bij de aanpak van schulden van slachtoffers van seksuele uitbuiting, zoals schuldhulpverleners, GGZ-hulpverleners, zorgcoördinatoren mensenhandel, politie, Openbaar Ministerie, advocaten, ervaringsdeskundigen en schuldeisers. Hieronder wordt een overzicht gegeven van de aanwezige partijen, alsmede de partijen die buiten de bijeenkomsten om telefonisch hebben bijgedragen. De telefonische contacten waren met name gericht op het bespreken van casuïstiek of praktijkervaringen.

Eerste bijeenkomst	Specialisten op het gebied van schulden, rechtsbijstand, politie, diverse hulpverleners (o.a. gericht op uitbuiting en schulden), verzekeringsmaatschappij, een bank.
Tweede bijeenkomst	Specialisten op het gebied van schulden, specialisten op het gebied van uitbuiting, ervaringsdeskundige, rechtsbijstand/slachtofferadvocaat, diverse zorgprofessionals (o.a. gericht op uitbuiting en schulden), diverse relevante overheidsdiensten (met klantcontacten), koepelorganisaties.
Derde bijeenkomst	Specialisten op het gebied van schulden, lectoraat van hogeschool, specialisten op het gebied van uitbuiting, ervaringsdeskundigen, juridisch specialisten, telecomorganisatie.
Telefonisch of online	Diverse professionals uit zorg (t.b.v. casuïstiek), specialistische hulpverlening gericht op uitbuiting, onderwijsinstellingen, opsporing, financiële instellingen, rechtspraak, brancheverenigingen en koepelorganisaties.

3.2 Bevindingen

3.2.1 Ervaringen van stakeholders

De oorzaken van de schulden na seksuele uitbuiting die uit het literatuuronderzoek naar voren kwamen (beschreven onder paragraaf 2.1.1), zijn in de bijeenkomsten

bevestigd. Hulpverleners, schuldhulpverleners en ervaringsdeskundigen gaven verschillende voorbeelden van het ontstaan van schulden bij slachtoffers van seksuele uitbuiting. Zo werd benoemd hoe slachtoffers ook crimineel worden uitgebuit, bijvoorbeeld doordat zij ingezet werden als katvanger. Wanneer vervolgens boetes of wanbetaling ontstaat, komen deze kosten op naam van het slachtoffer te staan. Andere oorzaken die werden beschreven, zijn bijvoorbeeld boetes uit de aangifte inkomstenbelasting, wanneer slachtoffers gedwongen worden zich bij de KvK in te schrijven als sekswerker en vervolgens geen belastingaangifte (kunnen) doen. Wanneer de uitbuiters de rekeningen en DigiD van het slachtoffer beheert, kunnen ook schulden bij de zorgverzekeraar of woningverhuurder ontstaan.

Verder bleek dat schulden na de uitbuiting verder oplopen. Zo ontstaan er bij sommige schuldeisers structurele boetes wanneer de originele boete of rekening niet is afbetaald. Ook ervaren slachtoffers traumasymptomen, zoals vermijding en herbelevingen, wat het moeilijk maakt om geconfronteerd te worden met de openstaande schulden.

Vaak zijn niet direct alle schulden bekend, doordat ze door een ander zijn veroorzaakt. Bovendien hebben veel slachtoffers geen inkomsten, waardoor zij onmogelijk hun eigen schulden kunnen oplossen. Schaamte speelt eveneens een grote rol, wat belemmert dat mensen zich kenbaar maken als slachtoffer van uitbuiting, maar dus ook voor de schulden. Op deze wijze vormen de schulden ook een obstakel voor het herstel.

De stakeholders wijzen op ernstige gevolgen wanneer deze schulden niet opgelost worden. Zo hadden (schuld)hulpverleners ervaringen met slachtoffers die te maken kregen met witwasonderzoeken of van wie betaalrekeningen gesloten werden, wat het voor hen onmogelijk maakte om een baan te vinden. Bovendien gaven zij aan dat slachtoffers weten hoeveel zij met sekswerk kunnen verdienen, of zelfs welk bedrag hun uitbuiters aan hen verdiende. Deze gevolgen maken het, in combinatie met de lastige regelgeving en hoge schulden, drempelverlagend voor slachtoffers om (opnieuw) als sekswerker te gaan werken, waardoor zij risico lopen om opnieuw slachtoffer van uitbuiting te worden.

3.2.2 Signalering door schuldeisers

Tijdens de bijeenkomsten is verkend in hoeverre schuldeisers signalen van mensenhandel opvangen en welk handelingskader zij hierin hebben. Uit de gesprekken bleek dat schuldeisers wel zorgelijke signalen opvangen, maar deze

niet direct linken aan financieel misbruik of mensenhandel. Zo zien banken aanwijzingen voor het beheer van rekeningen door iemand anders dan de rekeninghouder, of zien telecomorganisaties dat een jong persoon direct meerdere abonnementen afsluit. Op dit moment is er geen handelingskader voor hulpverlening bij dergelijke signalen en zijn processen nog niet ingericht op het delen vanuit de genoemde organisaties. Desondanks blijkt er bij schuldeisers een trend te zijn richting meer maatwerk, persoonlijk contact en flexibiliteit bij wanbetalers. Tijdens dit persoonlijke contact met deze wanbetalers of problematische accounts, is er ook een mogelijkheid tot signalering van seksuele uitbuiting. Daarbij gaat men er niet vanuit dat iemand zich in een dergelijk contact kenbaar zal maken als slachtoffer. Daar lijkt meer samenwerking en afstemming met specialistische organisaties voor nodig.

Om signalering om te zetten naar handeling, kan de mogelijkheid tot contact met zorgcoördinatoren mensenhandel (of andere relevante partijen) worden verkend. Op dit moment is hier nog geen sprake van, maar er blijkt welwillendheid te zijn om dergelijke opties te verkennen. Wel wordt benadrukt dat het haalbaarder is om een bredere doelgroep te signaleren waar seksuele uitbuiting onder valt, bijvoorbeeld financieel misbruik of signalen van dwang, aangezien er veel overlappende signalen tussen doelgroepen zijn en het voor deze organisaties ingewikkeld kan zijn om specifiek seksuele uitbuiting te signaleren. Bovendien moet verkend worden welke mogelijkheden er zijn om signalen te delen binnen de AVG, aangezien schuldeisers privacy-risico's dienen te voorkomen. Desondanks is er bij serieuze veiligheidsrisico's altijd een grondslag om informatie te delen.

“Toestemming is niet de enige grondslag om informatie te delen. In de hulpverlening is het makkelijker om informatie te delen dan men denkt. De AVG moet geen belemmering zijn om mensen goed te helpen.”
- Juridisch specialist AVG

3.2.3 Schadevergoeding en schadeloosstelling

Een groot deel van de schulden van slachtoffers van seksuele uitbuiting zijn door de mensenhandelaar gemaakt of door de uitbuitingssituatie ontstaan. Hoewel het theoretisch mogelijk is voor slachtoffers om tot een schadeloosstelling van zowel de officiële als informele schulden te komen in de strafrechtelijke vervolging van de dader, is het in de praktijk zeer zeldzaam dat dit gebeurt. Tijdens de bijeenkomsten bleek dat geen van de stakeholders ervaring had met succesvolle schadeloosstelling, noch met het verkrijgen van een schadevergoeding in het

vonnis. Hetzelfde geldt voor civielrechtelijke procedures. Bovendien wijzen stakeholders op een significante drempel in deze procedures: de meeste slachtoffers van seksuele uitbuiting doen namelijk geen aangifte. Hierop aansluitend werd door ervaringsdeskundigen aangegeven dat kwijtschelding van de schulden voor hen niet de allerhoogste prioriteit had. Het opbouwen van rust, vertrouwen, overzicht en enigszins hoop voor de toekomst, werd als veel belangrijker benoemd. Slachtoffers geven aan vooral gehoord en geloofd te willen worden.

“Ik wenste vooral meer begrip van schuldhulpverleners: dat er geen veroordeling was, betekent niet dat het niet gebeurd is.”

- Ervaringsdeskundige

Buiten het strafrechtelijk kader is het mogelijk om een schadevergoeding te krijgen van het Schadefonds Geweldsmisdrijven. Het gaat hierbij om een eenmalige vergoeding voor de opgelopen schade, in tegenstelling tot een kwijtschelding van schulden. Echter lijkt het voor slachtoffers die geen aangifte hebben gedaan moeilijk te zijn om in aanmerking te komen voor deze vergoeding. Het Schadefonds vraagt namelijk om objectief bewijs van het misdrijf, wat in de praktijk vertaalt naar een bewijs van aangifte.

“Het Schadefonds zoekt naar objectieve aanwijzingen. Naast een aangifte kunnen een verklaring van de opvang of medische verklaringen worden aangeleverd als aanvullende informatie, maar in de basis is een aangifte nodig voor de beoordeling. Alleen medische informatie is niet voldoende.”

- Schadefonds Geweldsmisdrijven

In de bijeenkomsten is besproken of andere vormen van bewijs, zoals een verklaring van een hulpverlener, ook als bewijs gezien kunnen worden. Dergelijke verklaringen worden in veel gevallen zelfs als meer betrouwbaar bewijs dan een aangifte gezien, aangezien het slachtoffer een vertrouwensband met de hulpverlener opbouwt. Verder waren er positieve ervaringen met het aandragen van een bewijs van melding, in plaats van aangifte, bij de politie als bewijs van slachtofferschap. Deze mogelijkheid bleek echter bij de meeste (schuld)hulpverleners niet bekend te zijn.

3.2.4 Schuldhulpverlening

Wanneer slachtoffers van seksuele uitbuiting bij hulpverleners in beeld komen, bijvoorbeeld binnen de crisisopvang, geven stakeholders aan dat het moeilijk is

om de financiële situatie goed in kaart te brengen. Slachtoffers zijn zich niet altijd bewust van alle schulden die op hun naam staan of hebben geen toegang tot hun accounts. Het inzichtelijk krijgen van de schulden, en het voorkomen dat deze verder oplopen, is een belangrijke taak voordat het aflossen kan starten.

“Je bent zo lang bezig met stabiliseren en overzicht krijgen. Wanneer je direct een minnelijke schuldregeling zou treffen, en er komen nog schulden bij, dan heeft het slachtoffer daar geen baat bij. Het is dus niet altijd in het belang van het slachtoffer om dan al te starten.” - Beleidsadviseur NVVK

In de bijeenkomsten is besproken dat schuldhulpverleners kunnen verkennen of schulden “gepauzeerd” kunnen worden, zodat er ruimte ontstaat om de financiële situatie van het slachtoffer in kaart te brengen en de situatie te stabiliseren. Desondanks werd aangeraden om zo snel mogelijk te starten met schuldhulpverlening.

Binnen de schuldhulpverlening blijken er meerdere mogelijkheden te bestaan voor slachtoffers om schulden snel af te lossen. Allereerst is de WSNP (Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen) een regeling die succesvol blijkt te zijn in het oplossen van schulden en het voorkomen van toekomstige schulden. Echter is het belangrijk te beseffen dat de eisen voor de WSNP, waaronder een stabiele (fulltime) baan of studie, het herstel van slachtoffers in de weg kan staan. Andere opties die genoemd zijn door stakeholders zijn kredietbanken en jongerenperspectieffonds. Kredietbanken kunnen veel rust geven, omdat het slachtoffer dan bij maar één partij een schuld heeft. Een jongerenperspectieffonds kan een optie zijn voor jonge slachtoffers. Ook is besproken dat schulden door de schuldeisers (gedeeltelijk) kwijtgescholden kunnen worden. Sommige schuldeisers hebben er zelfs tweedelijns contactmogelijkheden voor ontwikkeld, waarlangs (schuld) hulpverleners met hen in contact kunnen komen om de mogelijkheden te bespreken. Echter blijken deze wegen niet altijd bekend te zijn bij slachtoffers en hulpverleners. Met name bij slachtoffers met een lage aflossingscapaciteit, zijn deze opties kansrijk.

Stakeholders benoemden de kennis over mensenhandel bij schuldhulpverleners als een belangrijk knelpunt. Zij gaven aan dat er behoefte is aan meer begrip en erkenning voor de situatie van het slachtoffer, alsmede geduld voor het herstelproces. Slachtoffers zijn veelal wantrouwend richting instanties en ervaren veel schaamte en boosheid. Bovendien kan schuldhulpverlening slachtoffers het gevoel geven dat zij geen zelfbeschikking hebben, net als tijdens de uitbuiting. In een

slachtoffergerichte aanpak moeten schuldhulpverleners de tijd nemen om het aflossingsproces en de daarbij behorende eisen goed uit te leggen. Er moet ruimte zijn voor slachtoffers om fouten te maken, zoals het missen van een afspraak. Ook is er voor schuldhulpverleners ruimte nodig om korte lijnen van communicatie aan te houden met de andere betrokken hulpverleners.

3.3 Conclusie

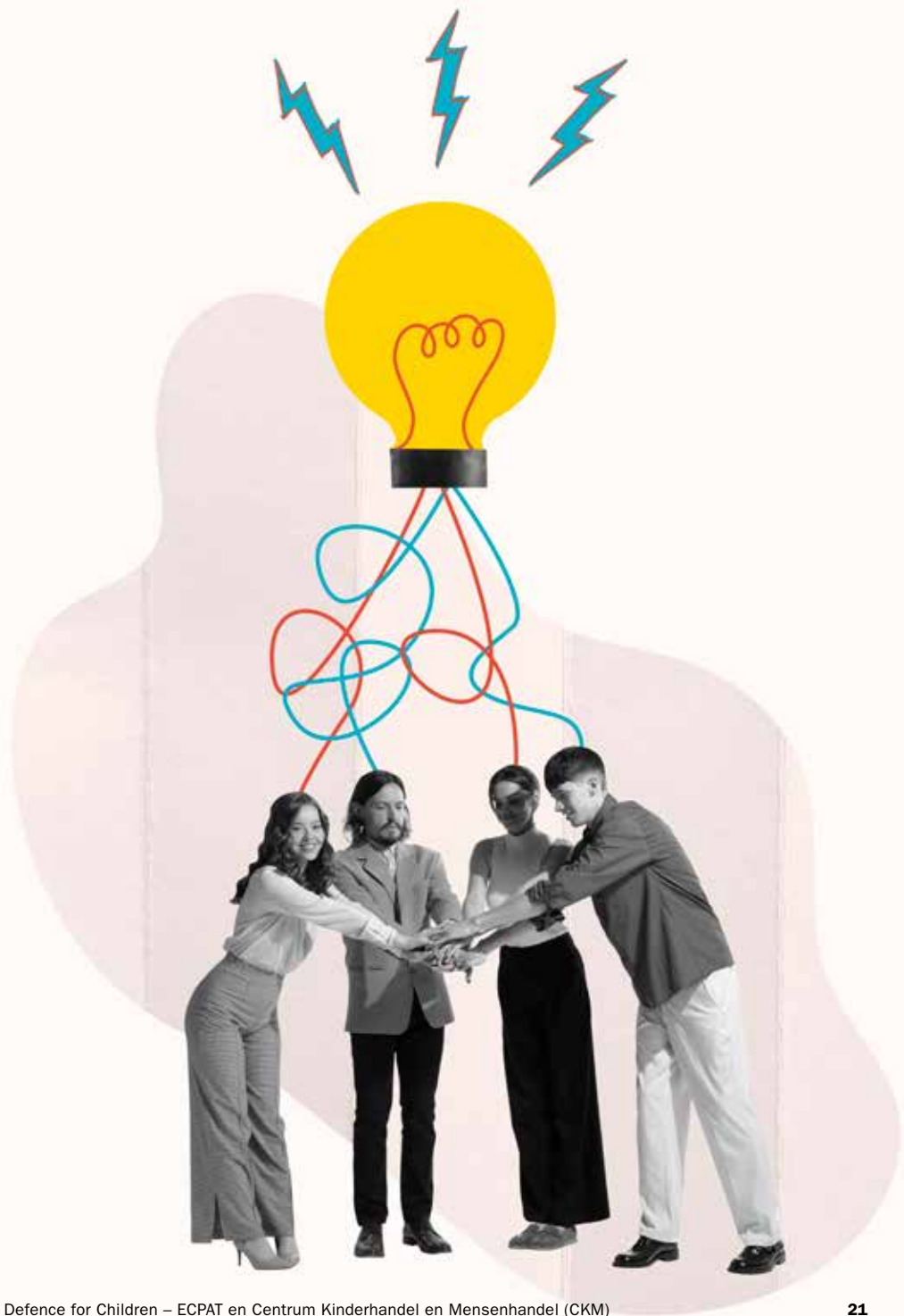
Uit de bevindingen blijkt dat schuldenproblematiek bij slachtoffers van seksuele uitbuiting een complex en veelzijdig probleem is. Het project genoot veel interesse van professionals die bereid waren hun ervaringen te delen en mee te denken in de oplossingen. Schulden bij slachtoffers zijn een bekend probleem, maar er ontbreken specifieke richtlijnen en handvatten voor deze groep.

Met oog op de signalering door schuldeisers, bleken deze wanbetalingen en signalen van dwang niet effectief aan financieel misbruik of uitbuiting te koppelen. Samenwerking met zorgcoördinatoren mensenhandel kan hierbij helpen, mits dit mogelijk is binnen de privacywetgeving. Bij direct gevaar of ernstige zorgen valt dit wel uit te leggen binnen de mogelijkheden van de AVG, maar bij lichtere signalen lijkt dat lastiger.

Voor slachtoffers is aangifte de beste optie voor schadevergoeding, maar uit het actieonderzoek kwamen geen succesvolle ervaringen naar voren. Veel slachtoffers doen geen aangifte, waardoor compensatie moeilijk blijft. Uit het actieonderzoek bleek bovendien dat niet iedereen op de hoogte was van de opties voor schadevergoeding in en buiten het strafproces. Het is daarom van belang dat deze kennis toegankelijk wordt gemaakt voor betrokkenen.

Bij de meeste ervaringen met deze problematiek was schuldhulpverlening ingezet om van de schulden af te komen. Schuldhulpverlening biedt opties zoals de WSNP-regeling, kredietbanken en jongerenperspectieffondsen, maar deze vereisen een benadering die rekening houdt met de kwetsbare positie van slachtoffers. Meer kennis en begrip voor mensenhandel onder schuldhulpverleners is essentieel.

Er is nog veel te behalen op dit gebied. Samenwerking tussen schuldeisers, hulpverleners en slachtoffers is cruciaal om duurzame oplossingen te vinden en de risico's op hernieuwde uitbuiting te verminderen.

4. Aanbevelingen

Aan verschillende stakeholders worden, op basis van de bevindingen van het actieonderzoek, de volgende aanbevelingen gedaan.

1. Schuldeisers wordt aanbevolen in te zetten op het versterken van de signalering van slachtoffers van mensenhandel.

Uit dit project blijkt dat de instanties waar slachtoffers veelal schulden opbouwen tijdens seksuele uitbuiting, op dit moment zoekende zijn naar hun rol in het signaleren van misstanden. Dit betreft onder anderen telecombedrijven, banken, verzekeraars en overheidsinstanties zoals CJIB en RDW.

Uit de bijeenkomsten van het actieonderzoek volgt de aanbeveling aan schuldeisers om hun signaleringscapaciteit te versterken om slachtoffers van mensenhandel effectief te herkennen en aan te pakken. Het kan helpend zijn voor deze instanties om een aandachtsfunctionaris aan te stellen op dit onderwerp, die zich middels beschikbare trainingen laat informeren over het signaleren van mensenhandel.

Schuldeisers wordt aangeraden om te verkennen op welke manier zij invulling kunnen geven aan de zorgplicht voor deze doelgroep. Het bewerkstelligen van een sociale kaart, ofwel een overzicht van de relevante partijen die in de regio met deze doelgroep werken, kan het proces van signaleren, overleggen en melden vergemakkelijken. Daarbij is het belangrijk om zoveel mogelijk samen te werken met bestaande netwerken en experts, waaronder de zorgcoördinatoren mensenhandel. In afstemming met deze experts kan duidelijk worden op welke manier schuldeisers (binnen de kaders van de AVG) kunnen bijdragen aan de bescherming van slachtoffers van seksuele uitbuiting.

Het plaatsen van hulpverlenende organisaties bij contactgegevens op de website van schuldeisers zou een praktische keuze kunnen zijn. Wanneer een slachtoffer overweegt contact op te nemen over schulden kijkt diegene vermoedelijk op de website en kan bij het ervaren van drempels hulp inschakelen.

2. Beleidmakers wordt aangeraden te onderzoeken waarom de schadeloosstelling weinig successen oplevert.

Een opvallende bevinding van dit project is dat, hoewel de meeste deelnemers ervaring hadden met slachtoffers die schulden overhielden aan de uitbuiting, niemand bekend was met casussen waarin het gelukt was het slachtoffer

schadeloos te stellen via het strafproces. Ook de andere opties die de overheid heeft ingericht voor schadeloosstelling, in overeenstemming met Verdrag van de Raad van Europa²⁶, leveren volgens de betrokkenen weinig op. Daarmee blijkt er in theorie invulling te zijn gegeven aan het Verdrag, terwijl dit in de praktijk tekortschiet.

Beleidsmakers wordt daarom aangeraden te onderzoeken wat er daadwerkelijk in het strafrechtelijke proces van de vervolging van mensenhandelaren gebeurt met de schulden van het slachtoffer, en op welke manier dit proces verbeterd kan worden. Tevens kan worden onderzocht in welke situaties slachtoffers een civielrechtelijke procedure starten om tot een schadevergoeding te komen en wat daarbij succesfactoren zijn, alsmede hoe het proces bij Schadefonds Geweldsmisdrijven deze specifieke doelgroep beter kan ondersteunen.

3. Schuldhelpverleners wordt aangeraden om nauw samen te werken met andere stakeholders op het gebied van mensenhandel

Gezien de bevinding dat schadeloosstelling van slachtoffers van seksuele uitbuiting zelden succesvol is, komen veel slachtoffers terecht bij de schuldhulpverlening. Echter bleken schuldhulpverleners de handvatten te missen om deze doelgroep te ondersteunen. Daarop aansluitend gaven ervaringsdeskundigen aan in de periode van schuldhulpverlening vooral behoefte te hebben aan uitleg, open communicatie, afstemming en begrip. Hieruit volgt de aanbeveling aan schuldhulpverleners om zich te scholen in het onderwerp mensenhandel en om een beter begrip te ontwikkelen voor de ervaringen van slachtoffers tijdens en na de uitbuiting, bijvoorbeeld via dit rapport en het bestaande trainingsaanbod. Daarnaast is het belangrijk dat schuldhulpverleners korte lijnen houden met andere stakeholders op het gebied van mensenhandel, zoals de hulpverleners van het slachtoffer en de zorgcoördinator mensenhandel, zodat stappen en beslissingen in het proces van schuldhulpverlening afgestemd kunnen worden.

Specifiek voor schuldhulpverleners en andere eerstelijns professionals die met deze problematiek te maken krijgen, is binnen dit project een factsheet ontwikkeld en te vinden op de website van het CKM en Defence for Children.

²⁶ Verdrag van de Raad van Europe inzake bestrijding van mensenhandel, Warschau, 16-05-2005.

Schulden na Seksuele Uitbuiting

Tips en adviezen voor (schuld)hulpverleners

Met een Schone Lei beginnen.

Slachtoffers van seksuele uitbuiting blijven veelal met een bijkomende last van schulden achter. Seksuele uitbuiting gaat namelijk vaak gepaard met financieel geweld en criminele uitbuiting.

Voorbeelden hiervan zijn:

- Een bankrekening op naam van het slachtoffer wordt gebruikt bij witwaspraktijken
- Er worden leningen en abonnementen afgesloten op naam van het slachtoffer
- Voertuigen die op naam van het slachtoffer staan worden gebruikt voor criminaliteit en rijden boeten

De schulden die door dergelijke praktijken van seksuele uitbuiting ontstaan, horen niet bij de slachtoffers. In het project *Met een Schone Lei Beginnen* zochten Defence for Children- ECPAT en het CKM naar wegen om deze schulden kwijt te schelden of afbetaald te krijgen, zodat slachtoffers met een schone lei kunnen werken aan hun toekomst.

Het rapport lees je hier: <https://is.gd/LILJ90>

Wat moet je weten over slachtoffers van seksuele uitbuiting?

Seksuele uitbuiting verwijst naar situaties waarin iemand wordt gedwongen, misleid of gemanipuleerd om seksuele handelingen te verrichten tegen zijn of haar wil, vaak voor het financieel gewin van een ander.

Slachtoffers ervaren vaak gevoelens van:

- Schaamte, vanwege de stigma's die verbonden zijn aan sekswerk en seksueel misbruik.
- Angst, voor (fysieke) vergelding door hun uitbuiters, en andere consequenties, zoals sociale afwijzing.
- Machteloosheid, door de constante dreiging en onzekerheid over hun veiligheid en toekomst.

Deze gevoelens vormen een groot obstakel voor slachtoffers om te ontsnappen aan hun situatie en hulp te zoeken. Het is daarom essentieel dat hulpverleners een veilige, ondersteunende en niet-oordelende omgeving creëren om deze barrières te doorbreken.

Praktische tips

Trainingen. Er is een breed aanbod voor trainingen aan professionals die te maken krijgen met mensenhandel. Kijk eens naar het aanbod van Defence for Children – ECPAT en CoMensha.

Schadevergoeding. De Wegwijzer Mensenhandel biedt een overzicht van de mogelijkheden tot schadevergoeding voor slachtoffers van seksuele uitbuiting.

Contactpersonen: Kom in contact met de zorgcoördinatoren mensenhandel.

Voor advies over hulpverlening kan je contact opnemen met Fier of Chat met Fier.

Richting schuldenvrij - vijf fasen van hulpverlening

Richting schuldenvrij - vijf fasen van hulpverlening

Het eerste contact

- **Vertrouwen.** Het is cruciaal om een vertrouwensband te creëren met het slachtoffer, door oprechte interesse te tonen, empathisch te luisteren en een niet-oordelende houding aan te nemen. Het slachtoffer moet zich veilig en gehoord voelen.
- **Netwerk.** Leer het netwerk rondom het slachtoffer kennen, zoals de zorgcoördinator mensenhandel, betrokken hulpverleners en vertrouwenspersonen. Open communicatie tussen deze personen is essentieel om het slachtoffer effectief te ondersteunen.
- **Veiligheid.** Samen met het netwerk kan de veiligheid in kaart worden gebracht en kan worden ingegrepen wanneer er sprake is van acute of dreigende onveiligheid.

Schulden in kaart brengen

- **Rust bieden.** Probeer op korte termijn actie te ondernemen om financiële druk te verminderen, bijvoorbeeld door de schulden tijdelijk te laten bevroren. Dit geeft het slachtoffer de ruimte en tijd om zich te concentreren op het herstelproces zonder de constante stress van oplopende schulden.
- **Overzicht.** Breng samen met het slachtoffer de financiële situatie in kaart.
- **Contact met politie.** Het slachtoffer kan met de zorgcoördinator en andere hulpverleners bespreken of zij een informatief gesprek met de politie overwegen. Het is belangrijk dat het slachtoffer zich hierbij niet onder druk gezet voelt.

Aangifte en schadevergoeding

- **Aangifte.** Aangifte doen kan ingrijpend zijn voor slachtoffers. Het strafproces kan emotioneel belastend en traumatisch zijn. Zorg er samen met de slachtofferadvocaat en zorgcoördinator voor dat het slachtoffer goed geïnformeerd is over het proces en de mogelijke gevolgen, ook met betrekking tot de schulden.
- **Voegen in strafzaak.** Wanneer er aangifte wordt gedaan, kan het slachtoffer zich voegen in de strafzaak. Zorg ervoor dat alle schulden die het gevolg zijn van de uitbuiting worden meegenomen in de aangifte en het strafproces. Dit helpt om een volledig beeld te schetsen van de impact van de misdaden en kan bijdragen aan een rechtvaardige schadevergoeding voor het slachtoffer.
- **Melding.** Wanneer iemand geen aangifte wil doen, kan een melding bij de politie mogelijk als bewijs dienen om schulden te verlichten. Maak deze optie bijvoorbeeld bespreekbaar in het contact met het Schadefonds Geweldsmisdrijven.

Mogelijkheden verkennen

- **Aansluiten bij wensen.** Sluit in de afweging van de opties voor schadevergoeding en/of schuldhulpverlening zo goed mogelijk aan bij de specifieke wensen en situatie van het slachtoffer.
- **Kwijtschelding.** Ga in gesprek met schuldeisers om mogelijkheden voor (gedeeltelijke) kwijtschelding te bespreken. Dit kan de financiële druk op het slachtoffer verminderen.
- **Opties voor schuldhulpverlening.** De Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen (WSNP) kan passend zijn voor het slachtoffer, maar er zijn ook andere opties om te overwegen. Bijvoorbeeld het jongerenperspectiefonds of kredietbanken. Deze opties kunnen het slachtoffer overzicht en rust bieden

Stappen ondernemen

- **Communicatie.** Zorg voor doorlopende open communicatie met het slachtoffer en bied heldere uitleg over het schuldhulpverleningstraject. Houd korte lijnen met zorgcoördinatoren en andere hulpverleners om de ondersteuning goed op elkaar af te stemmen.
- **Draagkracht.** Houd rekening met de draagkracht van het slachtoffer voor de schuldhulpverlening.
- **Flexibiliteit.** Het trauma van de seksuele uitbuiting kan het schulden-traject bemoeilijken. Biedt het slachtoffer ruimte om fouten te maken. Flexibiliteit en begrip zijn essentieel om een ondersteunende omgeving te creëren waarin het slachtoffer kan herstellen.

5. Literatuur

- Albanese, J., Broad, R., & Gadd, D. (2022). Consent, coercion and fraud in human trafficking relationships. *Journal of Human Trafficking*. <https://doi.org/10.1080/23322705.2021.2019529>
- Bekken, F. (2018). Geld en geweld: Armoede en schulden in afhankelijkheidsrelaties.
- CKM, 2018. Aangifte doe je niet. Een studie naar factoren die een negatieve invloed hebben op de aangiftedebereidheid van Nederlandse minderjarige slachtoffers van seksuele uitbuiting. Centrum tegen Kinderhandel en Mensenhandel.
- CKM (2022). Kijken met andere ogen: Een landelijke verkenning naar criminele uitbuiting in dertien (middel)grote gemeenten in Nederland. Centrum tegen Kinderhandel en Mensenhandel.
- Heemskerk, M. & Willemsen, E. (2013). *Compensatie voor slachtoffers van mensenhandel*. Fairwork
- McDougal, L., Klugman, J., Dehingia, N., Trivedi, A., & Raj, A. (2019). Financial inclusion and interpersonal partner violence: What does the evidence suggest? *PLoS One*, 14(10), e0223721. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0223721>
- Nationaal Rapporteur (2021). *Dadermonitor mensenhandel 2015-2019*. Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen.
- Peled, E., & Krigel, K. (2016). The path to economic independence among survivors of intimate partner violence: A critical review of literature and courses of action. *Aggression and Violent Behavior*, 31, p127-135. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2016.08.005>
- Roos, A., Diepstraten, M., & Douven, R., (2021). *When financials get tough, life gets rough? Problematic debt and ill health*. Centraal Planbureau
- RVS (2017). Eenvoud loont: Oplossingen om schulden te voorkomen. Raad voor Volksgezondheid en Samenleving
- RVS (2022). *Van schuld naar schone lei*. Raad voor Volksgezondheid en Samenleving
- Sauber, E., & O'Brien, K. (2020). Multiple losses: The psychological and economic well-being of survivors of intimate partner violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 35, p3054-3078. <https://doi.org/10.1177/0886260517706760>
- Sweet, E., Nandi, A., Adam, E., & McDade, T. (2013). The high price of debt: household financial debt and its impact on mental and physical health. *Social Science & Medicine*, 91, p94-100. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2013.05.009>

- Ten Have, M. et al. (2021). The bidirectional relationship between debts and common mental disorders: Results of a longitudinal population-based study. *Administration and Policy in Mental Health*, 48(5), p810-820. <https://doi.org/10.1007/s10488-021-01131-9>
- Van Gelder, N., Ligthart, S., Astro, L., & Oertelt-Prigione, S. (2021). Economic abuse amongst Dutch women (formerly) victimized by intimate partner violence and abuse: A mixed methods approach. *Tijdschrift voor Genderstudies*, 24(2), p89-107. <https://doi.org/10.5117/TVGN2021.2.002.VANG>
- WODC (2012). *Civiel schadeverhaal door slachtoffers van strafbare feiten*. Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum.
- WODC (2021). *Multiple systems estimation slachtoffers mensenhandel Nederland 2016-2019*. Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum.

Colofon

Met een schone lei beginnen

Onderzoek naar schulden bij slachtoffers van seksuele uitbuiting

© 2025 Defence for Children – ECPAT

Auteurs

Milou Covers

Joost van Ballegooijen

Disclaimer

Aan de informatie en afbeeldingen, zoals die in deze publicatie worden weergegeven, kunnen geen rechten worden ontleend. Ondanks de voortdurende zorg en aandacht die zijn besteed aan de samenstelling van de publicatie en de daarin opgenomen gegevens, geeft de uitgever geen garanties op de volledigheid, juistheid of voortdurende actualiteit van de gegevens, noch van websites die op enigerlei wijze met de publicatie zijn verbonden.

Fotografie | Shutterstock

Ontwerp | Designink

Contact

Defence for Children

Hooglandse Kerkgracht 17-G

2301 EC Leiden

Nederland

Telefoon: +31 (0)71 516 09 80

E-mail: info@defenceforchildren.nl

www.defenceforchildren.nl